

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára

Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program

2013. évi szakmai feladatainak teljesítése

1. Az éves működés jogi-szervezeti keretei

1.1. 2001-ben indult az Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Nemzeti Program, az Oktatási Minisztérium, az OTKA és az MTA együttműködésével. Alapvető célkitűzése, hogy ellássa a magyar tudományos közösség szereplőit, (kutató- és felsőoktatási intézmények, non-profit kutatóhelyek, kórházak, minisztériumi háttérintézmények, szakhatóságok) a tudományos kutatáshoz, oktatáshoz nélkülözhetetlen adatbázisokkal. 2005-2007 között az OKM-MTA-OTKA-NKTH csoport évi 865 millió forinttal finanszírozta az adatbázisok beszerzését. 2009-ben a finanszírozási környezet stabilizálására a kedvezményezett intézményi kör konzorciumot hozott létre, és a központi költségvetési források mellett megjelent az intézményi önrész. A 2009-2011-es időszakra hároméves támogatói megállapodás biztosította a program központi finanszírozását 840 millió forint összegben (NEFMI 290 M Ft, Kutatási és Technológiai Innovációs Alap (KTIA) 500 M Ft, MTA 50 M Ft). Ezt egészítette ki az intézmények által fizetett évenként változó összegű önrész. 2010-től az alapszolgáltatások mellett TÁMOP pályázati forrásból is lehetőség nyílt többletszolgáltatások elindítására, az elérhető adatbázisok további bővítésére. A három évenkénti több szereplős finanszírozás bizonytalansága miatt szükségessé vált új finanszírozási konstrukció kidolgozása. Időközben az is nyilvánvalóvá vált, hogy egyértelmű költségvetési elköteleződés nélkül (kiszámítható és garantált költségvetési források) a program szakmai feladatainak ellátását veszélyezteti. A Nemzeti Kutatási, Innovációs és Tudománypolitikai Tanács (NKITT) 2012. január 24-diki ülésén támogatta az EISZ működéséről és finanszírozásáról szóló előterjesztést, a Kormány pedig megalkotta a 1079/2012. (III.28.) kormányhatározatot, ami az EISZ Nemzeti Program jogi alapját képezi.

1.2. A működés jogi alapját az 1079/2012.(III.28) sz. kormányhatározat adja. Költségvetését a 2012. évi CCIV. törvény biztosítja. E törvény 13. § (6) pontja alapján az Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program működtetésével kapcsolatos feladatokra a feladatot ellátó MTA KIK részére a LXIX. Kutatási és Technológiai Innovációs Alap fejezet, 1. címszámú Hazai innováció támogatása cím terhére 2013. évben 1 426 millió forint támogatást biztosít. Az Alap kezelésével kapcsolatos feladatok ellátása a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) hatáskörébe tartozik, így az NFÜ és az MTA Könyvtár és Információs Központ 2013. áprilisában megállapodást kötött, aminek értelmében az EISZ működtetésével kapcsolatos feladatokhoz rendelt pénzeszközt az NFÜ támogatásértékű kiadásként átadja, az MTA KIK pedig támogatásértékű bevételként átveszi.

1.3. Az MTA elnökének felhatalmazása alapján a program irányítását az MTA Könyvtár és Információs Központ főigazgatója látja el, aki az MTA elnökének tartozik beszámolási kötelezettséggel. A Könyvtár főigazgatója 2013. őszén felállított egy öttagú tanácsadó testületet, amely grémium az egyetemi könyvtárak három képviselőjéből, az

egészségügyi könyvtárak egy képviselőjéből, valamint az Akadémiai Könyvtár főigazgató-helyetteséből áll. 2013. őszétől tanácsadó testület segíti az MTA KIK főigazgatójának munkáját, stratégiai és operatív ügyekben egyaránt állást foglal, véleményezi a folyamatban lévő ügyeket és javaslatot tesz mind a működés javítására, mind a fejlesztésre.

1.4. Az MTA Elnöke által 2012. december 18-án, a módosításokkal egységes szerkezetben kiadott új Alapító Okirat (E-725/2012.) tartalmazza az EISZ Nemzeti Program működtetéséről szóló feladatot. Az EISZ nemzeti programot az MTA Könyvtára Igazgatóságán létrehozott EISZ Titkárság működteti. A titkárságon 3 fő végez szakmai tevékenységet, ezt kiegészíti egy pénzügyi és egy informatikai szakember részmunkaidős foglalkoztatása, esetenként az MTA KIK Igazgatóság titkársági adminisztrációja. A szerződéskötések jogi kereteinek meghatározását és a közbeszerzés koordinálását az MTA Titkárságának közbeszerzési referense végzi. A közbeszerzéseket a TriCsók és a Biczi és Tuzson ügyvédi iroda teljesíti. Az EISZ Titkárság közvetlen irányítását a főigazgató-helyettes látja el.

2. Szakmai tevékenység

2.1 A feladatok megvalósítása:

Megvalósult az a cél, hogy a tudományos és kutatói munka támogatása érdekében az adatbázisok elérése folyamatos legyen. A 2012-ben végzett és 2013. év első negyedében pontosított igényfelmérések alapján 12 közbeszerzési eljárás keretében 15 adatbázis beszerzése valósult meg, ezek összértéke nettó 2.007.761.792 Ft volt, melyből 2 adatbázis beszerzése részben a 2012. évi maradványkeret terhére történt. Ebből kifizetésre került 2013. december 31-ig 1.952.339.913,-Ft.

Az eljárások lefolytatásának jogát a Biczi és Tuzson Ügyvédi Iroda, valamint a Tricsók Tanácsadó és Szolgáltató Zrt. nyerte el. A közbeszerzési tanácsadó cégek megbízási díja 8.300.000,-Ft + ÁFA volt, ezen felül kifizetésre került 960.000,-Ft hirdetmény közzétételi díj. A közbeszerzések koordinálását az MTA Titkárságának közbeszerzéssel foglalkozó munkatársa látta el.

A felsorolt adatbázisok közül a Web of Science 2015. december 31-ig, a Journal Citation Reports, az Essential Science Indicators és a Springerlink adatbázisok 2014. december 31-ig kerültek beszerzésre.

Az Elsevier Kiadó, Science Direct adatbázis állami támogatásának százalékos megoszlása az előfizetői díj jelentős emelkedése miatt módosult, 60%-ra. Három új adatbázis (Journal Citation Reports, Essential Science Indicators, Scopus) állami támogatásának mértékét 50%-ban, továbbá 1 új szakadatbázis (SciFinder) támogatását 25%-ban állapítottuk meg. A többi adatbázis árának támogatása változatlan maradt.

A következő adatbázisok elérése a 2012. évi licenc szerződés alapján 2013. december végéig biztosított: CABI - FSTA - ZoologicalRecords, az MLA-LRC - Grove Art - Grove Music, az EconLit, a MathSciNet és a Science Magazine.

138 intézmény tagja az EISZ Nemzeti Programnak. Mivel az EBSCOhost adatbázis önrészeinek kifizetését nemzeti könyvtári funkciói alapján az OSZK vállalta, így a kizárólag ezt igénylő intézmények önrész befizetése nélkül, míg a többi adatbázis esetén kötelező önrész fizetéssel

vettek részt a programban. Az év során összesen 308 db. szerződést kötöttünk az intézményekkel és 211 db. számlát állítottunk, ill. küldtünk ki.

Az EISZ nettó 553.482.642 Ft önrészt számlázott ki a résztvevő intézményeknek. Hivatalos fizetés-halasztás kérelemmel fordult a Tolna Megyei Balassa János Kórház az MTA KIK vezetőségéhez, tartozásuk nettó 665 420 Ft.

Megkötött előfizetői szerződések száma	Kiküldött számlák száma	Összes kiszámlázott összeg (nettó)	Összes befizetett összeg (nettó)
308	211	553 482 642 Ft	552 817 222 Ft

Mivel az intézmények részére történő számlázáskor még nem volt minden esetben ismert az adatbázisok végleges ára forintban, így egy kalkulált árfolyammal számolt az EISZ. A számlák kiállításakor alkalmazott árfolyam és a tényleges kifizetési árfolyam közötti különbözettel 2014. első negyedév során számolunk el.

Érintett intézmények száma	EISZ tartozás (mindösszesen nettó)	Intézményi tartozás (mindösszesen nettó)
53	-3 249 716 Ft	+39 395 Ft

2.2 kiemelkedő jelentőségű programok, tevékenység:

2013. szeptember elején az EISZ blog átalakításával elindítottuk az EISZ új honlapot (<http://eisz.mtak.hu>). Új menüpontokat alakítottunk ki, a régieket újra gondoltuk. Az Adatbázisok menüből kiindulva átláthatóbb és jobban kezelhető leírásokat készítettünk, illetve ésszerűbbé és egyszerűbbé tettük az adatbázisok eléréseit.

Az EISZ 2.0 *Adatbázisok* menüjéből minden EGYES adatbázis ismertetője külön-külön elérhető. Az ismertetőik egységes, uniformizált kialakítással olvashatók.

A weboldalt a 2013. évben összesen 18 813 alkalommal keresték fel, ez közel 3-szoros növekedés a 2012. évi látogatottsághoz képest (ami 6304 alkalom volt). A legforgalmasabb hónap október volt; 5763 bejelentkezéssel. A kommentálási funkciót, a megnövekedett spam tevékenység miatt minimalizáltuk, a visszajelzések 99% e-mailek, telefonhívások és személyes megkeresések útján érkezett.

Az év során összesen 8 szakmai programot szerveztünk, ezek közül 6 programot kiadói/terjesztői kérésre, Három alkalommal online használó képzést tartottak a kiadók. Általában a teljes tagság számára hirdetjük meg a szemináriumokat, a résztvevők száma alkalmanként 45-50 fő.

Az MTMT és az EISZ kapcsolódásaként a JCR-ESI adatbázisokat az MTMT tagok számára biztosítottuk, az InCite szoftver beszerzését bevontuk az EISZ közbeszerzési eljárásai sorába, bár ehhez külön MTA forrás áll rendelkezésre.

Nem tudtuk elérni, hogy a licenc szerződésekbe többletköltség nélkül bevegyük az MTMT adatbázisához szükséges adatok átvételét. Az open access cikkek dupla fizetését (double dipping) pedig csak a SCOAP címek esetében tudtuk elkerülni.

2.3 A szakmai tevékenység összefoglaló adatai táblázatban

A 2013. évben beszerzett, a tárgyévre vonatkozó adatbázisok listája:

Adatbázis	Deviza	Ajánlati ár - deviza	Kifizetett ár - forint NETTÓ	EISZ központi rész	kiszámlázott önrészek 2013
Reaxys Elsevier	EUR	70 000	20 623 400	11 563 850	9 059 550
ACM Digital Library	USD	66 961	14 251 335	3 681 150	10 570 185
Akadémiai Journals Coll.	HUF	10 600 000	10 600 000	9 540 000	1 060 000
Akadémiai szótárak	HUF	33 000 000	33 000 000	24 750 000	8 250 000
Nature Minerva	EUR	286 229	85 130 330	21 282 583	63 847 748
ASC+BSP Minerva	USD	334 400	74 845 408	66 345 408	8 500 000
WoS (2013-2015)	USD	599 303	139 535 717	104 651 788	34 883 929
Science Direct Elsevier	EUR	3 913 214	1 131 897 150	837 662 390	294 234 760
SpringerLink	EUR	851 583	256 769 246	195 730 011	61 039 235
JSTOR	USD	250 755	55 421 879	50 561 423	4 860 456
JCR+ESI (2013-2014)	USD	117 411	25 863 295	17 878 720	7 984 575
SCOPUS	EUR	427 755	126 025 178	102 182 114	23 843 064
SciFinder	USD	153 130	33 798 854	8 449 713	25 349 140
ÖSSZEZÉS			2 007 761 792	1 454 279 150	553 482 642

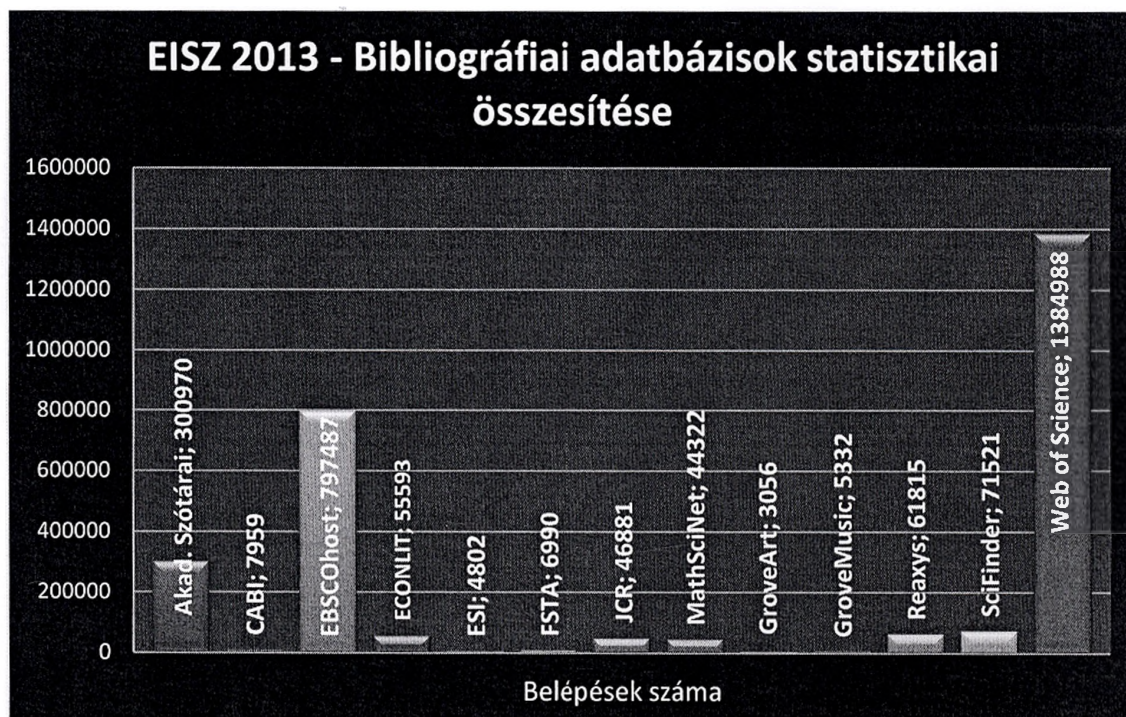
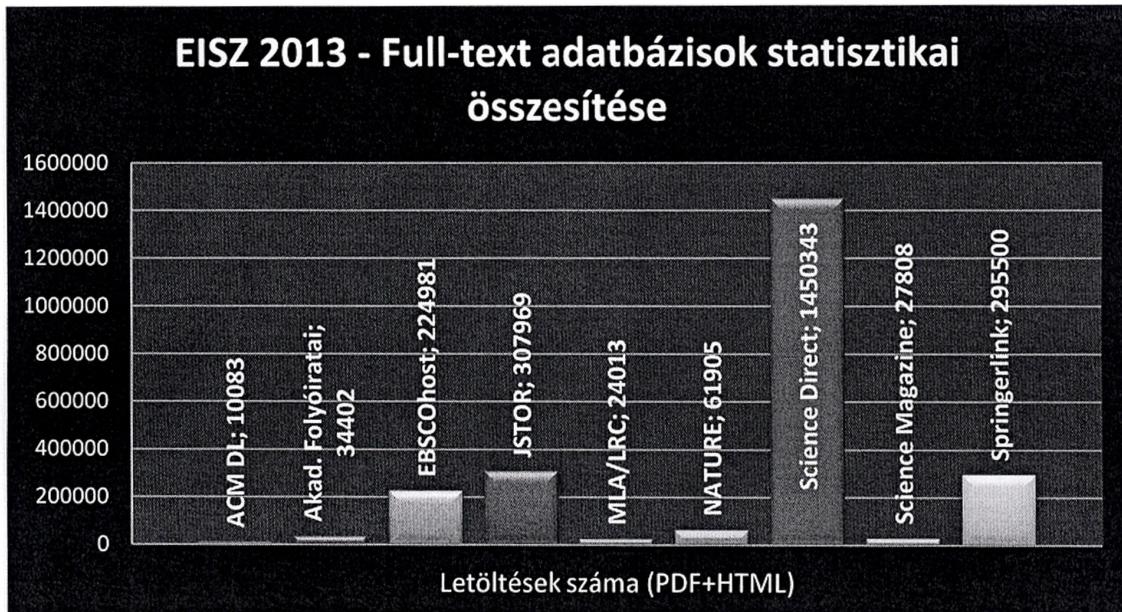
szerződött ügyvédi díj	fizetendő	2014. 1. né	4 200 000		
szerződött ügyvédi díj	fizetve	2013. év	4 100 000		
KBSZ hirdetményi díj			960 000		
ÖSSZESEN			9 260 000		
2012. évi maradvány					173 220 651
2013. évi támogatás					1 407 000 000
2013. évi önrész					553 482 642
2013. évi maradvány					127 999 667

Az előfizetői kör tagjai:

Intézménycsoportok	Intézmények száma	Megkötött szerződések	Kiküldött számlák
felsőoktatási intézmények	45	130	90
MTA kutatóintézetei	15*	62	51
nonprofit kutatóintézetek	13	28	24
egészségügyi intézmények	24	37	24
múzeumok	9	12	7
megyei könyvtárak	20	22	4
országos hatáskörű intézmények	12	17	11
Mindösszesen	138	308	211

* MTA kutatóintézetei a Könyvtár és Információs Központtal együtt. Az Energetikai Kutatóintézet a Wigner Fizikai Kutatóközponttal közösen egy előfizetőnek számít.

Határon túli intézmény: 1 db (Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem) van.

Két adatbázis esetében a kiadótól nem kaptuk meg a statisztikai adatokat, így a Scopus és a Zoological Records adatbázisok használati adatai hiányoznak.

2.4. következő évi szakmai tervek ismertetése:

A központi támogatás évi 600 millió forintos emelése elengedhetetlen a program sikeres továbbvitele szempontjából. Egyrészt a teljes szövegű adatbázisok esetében az e-only modellre való áttérés befejezése kívánatos, ami többletforrást igényel. Többletforrás szükséges ahhoz is, hogy a nemzeti licenc szerződések megkötésekor érvényesíteni tudjuk az MTMT szempontjait és jogtiszta módon tudjunk hasznosítani/átemelni adatokat különösen a hivatkozás adatbázisokból.

Ugyancsak többletforrást igényel, hogy a korábban TÁMOP forrásból beszerzett adatbázisok egy részének előfizetését fenntarthatassuk.

Fontos, hogy a jelenleg két szálon futó EISZ – az MTA irányítása alatt működő, kurrens beszerzéseket végző könyvtár és az Educatio Kft-nél működő, örök áron megvásárolt tartalmakat menedzselő részleg – egy szervezeti egységben, egységes rendszerként működjön, s a párhuzamosságokat megszüntessük.

Szükségessé válik az önrész-számítás felülvizsgálata és új számítás bevezetése annak érdekében, hogy a felmerülő igényeket ki tudjuk elégíteni. Fokozatosan áttérünk az IP alapú hozzáférésről az EduID szerinti hozzáférésre, ezt már a szerződéskötésekkor érvényesítjük.

El kell tudnunk érni, hogy az open access folyóiratok és cikkek valamilyen számítási modellel leszámíthatóak legyenek a licenc díjak áraiból. Ehhez nemzetközi szakmai szervezetekben való aktív részvétel és együttes fellépés szükséges.

Budapest, 2014. március 5.

dr. Téglási Ágnes
főigazgató-helyettes